

Zastavení řízení o dědictví a jiné řízení

Zastavením řízení o dědictví podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř., není (a nemůže být) pro účely jiného řízení (řízení, v němž žalobce uplatňoval své nároky vůči zůstaviteli) závazně stanoveno, že zůstavitel nezanechal majetek nebo že zanechal majetek jen nepatrné hodnoty. Ten, kdo žalobou uplatnil své nároky proti zůstaviteli (zpravidla zůstavitelův věřitel), totiž není účastníkem řízení o dědictví a usnesení o zastavení dědického řízení podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř. není pro něj závazné (srov. § 159a odst. 1 a 4 o.s.ř.); může proto v řízení o své žalobě tvrdit a prokazovat, že rozsah, popřípadě cena zůstavitelem zanechaného majetku byla vyšší, než bylo zjištěno v řízení o dědictví.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1411/2007, ze dne 4.3.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně D. L., zastoupené advokátem, proti žalovanému T. S., o 23.181,- Kč, vedené u Okresního soudu v Uherském Hradišti pod sp. zn. 4 C 189/2005, o dovolání žalobkyně proti usnesení Krajského soudu v Brně - pobočky ve Zlíně ze dne 20. září 2006, č.j. 60 Co 216/2006-43, tak, že usnesení krajského soudu a usnesení Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 11. května 2006, č.j. 4 C 189/2005-31 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Uherském Hradišti k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se žalobou podanou u Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 12.7.2005 domáhala, aby jí žalovaný zaplatil 23.181,- Kč. Žalobu zdůvodnila zejména tím, že žalovanému prodala dne 17.1.2003 "osobní automobil MITSUBISHI COLT SPZ" a že mu současně předala plnou moc, podle které měl "přehlásit držitele automobilu v evidenci motorových vozidel". Protože žalovaný "změnu vlastníka automobilu" neprovedl, přestaly být žalobkyni, nadále vedené jako vlastnice prodaného automobilu, vypláceny sociální dávky a navíc musela "za dobu, kdy žalovaný na sebe automobil nepřihlásil", vrátit sociální dávky ve výši 23.181,- Kč.

Okresní soud v Uherském Hradišti usnesením ze dne 11.5.2006, č.j. 4 C 189/2005-31 řízení zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení a že žalobkyni bude po právní moci usnesení vrácen soudní poplatek ve výši 930,- Kč. Ze spisu Okresního soudu v Uherském Hradišti zn. D 2527/2005 zjistil, že žalovaný dne zemřel a že usnesením ze dne 25.1.2006, č.j. D 2527/2005-15 bylo dědické řízení zastaveno a majetek nepatrné hodnoty byl vydán vypravitelce zůstavitelova pohřbu M. M. Soud prvního stupně dovodil, že žalovaný v průběhu řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení a že "nemá žádného právního nástupce, který by vstoupil do jeho práv a povinností", neboť zanechal jen majetek nepatrné hodnoty. Řízení proto muselo být podle ustanovení § 107 odst. 5 o.s.ř. zastaveno.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně - pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 20.9.2006, č.j. 60 Co 216/2006-43 usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně řízení zastavil v souladu s ustanovením § 107 odst. 5 o.s.ř., neboť žalovaný zanechal pouze majetek nepatrné hodnoty a dědické řízení bylo z tohoto důvodu podle ustanovení § 175h odst. 2 o.s.ř. zastaveno.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Namítla, že dne 17.1.2003

žalovanému prodala osobní automobil MITSUBISHI COLT, že žalovanému automobil předala a že žalovaný se stal jeho vlastníkem, i když nezajistil "změnu vlastníka vozidla u příslušného správního orgánu vedoucího evidenci motorových vozidel". Protože nebylo zjištěno, že by žalovaný za svého života automobil prodal (automobil má v současné době užívat otec žalovaného), měl být předmětem dědictví po žalovaném. Žalobkyně dovozuje, že rozhodnutí soudu v řízení o dědictví po žalovaném "nečiní v tomto řízení překážku věci rozhodnuté" a že proto soudy "měly jako předběžnou otázku vyřešit, zda výše citované vozidlo ke dni své smrti vlastnil žalovaný"; kdyby tomu tak bylo, měly soudy z úřední povinnosti rozhodnout o tom, s kým bude v řízení pokračováno namísto žalovaného, neboť povaha věci by umožňovala pokračovat v řízení s dědici žalovaného. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o usnesení, proti kterému je podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. b) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadené usnesení bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Podle ustanovení § 107 odst. 1 o.s.ř. jestliže účastník ztratí po zahájení řízení způsobilost být účastníkem řízení dříve, než řízení bylo pravomocně skončeno, posoudí soud podle povahy věci, zda v řízení může pokračovat. Není-li možné v řízení ihned pokračovat, soud řízení přeruší. O tom, s kým bude v řízení pokračováno, soud rozhodne usnesením.

Podle ustanovení § 107 odst. 2 o.s.ř. ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, její dědici, popřípadě ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení převzali právo nebo povinnost, o něž v řízení jde.

Podle ustanovení § 107 odst. 5 věty první o.s.ř. neumožňuje-li povaha věci v řízení pokračovat, soud řízení zastaví.

Ztratí-li účastník během řízení (v době po zahájení řízení do dne, kdy řízení bylo pravomocně skončeno) způsobilost být účastníkem řízení, soud - jak vyplývá z citovaných ustanovení - nejprve podle povahy věci posoudí, zda uvedená skutečnost sama o sobě brání dalšímu pokračování v řízení nebo zda lze v řízení pokračovat; povahou věci se tu rozumí hmotněprávní povaha předmětu řízení. Povaha věci brání pokračování v řízení zejména tam, kde práva a povinnosti, o něž v řízení jde, jsou vázány podle hmotného práva na osobu účastníka řízení a nepřechází na právní nástupce (například nárok na výživné, nárok na odškodnění bolesti a za ztížení společenského uplatnění), nebo kde je určitá skutková podstata podle právního předpisu podmíněna existencí určitého účastníka řízení (například v řízení o způsobilosti k právním úkonům zemřel vyšetřovaný) nebo kde smrtí (zánikem) účastníka řízení dochází podle hmotného práva k zániku právního vztahu, o něž v řízení šlo (například v řízení o rozvod manželství, o neplatnost manželství nebo o určení, zda tu manželství je nebo není, kdy zemřel manžel, popřípadě v řízení o zrušení nebo neplatnost registrovaného partnerství nebo o určení, že registrované partnerství nevzniklo, kdy zemřel registrovaný partner), pokud zákon nedovoluje, aby se v řízení pokračovalo, anebo kde účastník nemá žádného právního nástupce (například při zastavení dědického řízení po zemřelém účastníku řízení podle § 175h odst. 1 a 2 o.s.ř., ledaže by bylo prokázáno, že zůstavitel zanechal majetek vyšší než nepatrné hodnoty, při zániku právnické osoby, byla-li provedena likvidace nebo jestliže se likvidace z důvodů uvedených v zákoně nevyžaduje), který by převzal právo nebo povinnost, o něž v řízení jde. Protože v těchto (popřípadě i v dalších) případech nelze v řízení pokračovat, soud řízení zastaví.

Nebude-li řízení zastaveno a v řízení je možné ihned pokračovat nebo odpadla-li překážka bránící

pokračování v řízení, soud zjistí (i bez návrhu z úřední povinnosti), kdo je procesním nástupcem zemřelého (zaniklého) účastníka ohledně práv nebo povinností, o něž v řízení jde. O tom, s kým bude v řízení pokračováno na místě účastníka, jenž ztratil způsobilost být účastníkem řízení (tedy kdo je jeho procesním nástupcem v projednávaném sporu nebo v jiné právní věci), soud vždy rozhodne usnesením. Soud může v řízení pokračovat vždy až po právní moci usnesení o procesním nástupnictví.

Soud řízení o dědictví zastaví, nezanechal-li zůstavitel majetek (§ 175h odst. 1 o.s.ř.) nebo zanechal-li zůstavitel majetek nepatrné hodnoty (§ 175h odst. 2 o.s.ř.). V těchto případech zůstavitel nemá právního nástupce. Vydal-li soud při zastavení řízení zůstavitelův nepatrný majetek vypraviteli jeho pohřbu, nenabývá ho z titulu dědění, ale rozhodnutím soudu (§ 132 občanského zákoníku).

Zastavením řízení o dědictví podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř., není (a nemůže být) pro účely jiného řízení (řízení, v němž žalobce uplatňoval své nároky vůči zůstaviteli) závazně stanoveno, že zůstavitel nezanechal majetek nebo že zanechal majetek jen nepatrné hodnoty. Ten, kdo žalobou uplatnil své nároky proti zůstaviteli (zpravidla zůstavitelův věřitel), totiž není účastníkem řízení o dědictví a usnesení o zastavení dědického řízení podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř. není pro něj závazné (srov. § 159a odst. 1 a 4 o.s.ř.); může proto v řízení o své žalobě tvrdit a prokazovat, že rozsah, popřípadě cena zůstavitelem zanechaného majetku byla vyšší, než bylo zjištěno v řízení o dědictví.

Soud nemůže v jiném než dědickém řízení řešit, kdo je zůstavitelův dědic a jaký nabyl z titulu dědění majetek zůstavitele. Vzhledem k tomu, že pravomocné usnesení, kterým bylo řízení o dědictví skončeno (a tedy i usnesení o zastavení dědického řízení podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř.), není pro účastníka jiného řízení závazné, nic soudu nebrání, aby pro účely tohoto jiného řízení objasnil, jaký majetek, popřípadě v jaké ceně zůstavitel zanechal a komu svědčí (ze zákona nebo na základě závěti, popřípadě z obou těchto důvodů), nebylo-li v řízení o dědictví zkoumáno, dědické právo po zůstaviteli, a aby z tohoto zjištění učinil odpovídající závěry, mimo jiné o tom, zda má být řízení podle ustanovení § 107 odst. 5 o.s.ř. zastaveno nebo zda v něm může být pokračováno a - po objasnění dědického práva (kdo je dědicem) - s kým. Z uvedeného vyplývá, že z pravomocného usnesení o zastavení řízení o dědictví vydaného podle ustanovení § 175h odst. 1 nebo 2 o.s.ř. soud v jiném řízení vychází, jen jestliže nebude zjištěno, že zůstavitel ve skutečnosti zanechal majetek vyšší než nepatrné hodnoty; v takovém případě nemůže být řízení zastaveno podle ustanovení § 107 odst. 5 o.s.ř. z důvodu, že zemřelý účastník nemá žádného právního nástupce (srov. též právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.10.2004, sp. zn. 21 Cdo 857/2004, který byl uveřejněn pod č. 4 v časopise Soudní judikatura, roč. 2005).

V projednávané věci žalobkyně v řízení před soudy uváděla, že prodala dne 17.1.2003 žalovanému automobil MITSUBISHI COLT a že žalovaný od ní automobil převzal, aniž by "zajistil změnu vlastníka vozidla u příslušného správního orgánu vedoucího evidenci motorových vozidel". Soudy měly žalobkyni umožnit, aby prokázala, že žalovaný byl v době své smrti vlastníkem uvedeného osobního automobilu; v případě, že by žalovanému svědčilo vlastnické právo k tomuto automobilu a že by nešlo o majetek jen nepatrné hodnoty, nebylo možné - i když bylo řízení o dědictví usnesením Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 25.1.2006, č.j. D 2527/2005-15 pravomocně zastaveno podle ustanovení § 175h odst. 2 o.s.ř. - uzavřít, že žalovaný neměl v projednávané věci žádného právního nástupce a že by řízení o ní mohlo být podle ustanovení § 107 odst. 5 věty první o.s.ř. zastaveno.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu není správné; Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které bylo zrušeno usnesení odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Uherském Hradišti jako soudu

prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)